

Czire Szabolcs

Válaszolni az áldásra¹

Áldjad én lelkem az Urat, és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről.

Aki megbocsátja minden bűnödöt, meggyógyítja minden betegségedet. (Zsolt 103,2–3, Károli-fordítás)

Jézus ekkor így szólt: Vajon nem tízen tisztultak-e meg? Hol van a többi kilenc?

Nem akadt más, aki visszatért volna, hogy dicsőítse Istent, csak ez az idegen?

És ezt mondta az Úr: Kelj fel, menj el, hited megtartott téged. (Lk 17,17–19)

Ünneplő gyülekezet, drága Testvéreim! Nagyobb kiváltságot nem tudnék magamnak elképzelni, mint hálaérzettel telt gyülekezetben ilyen szép ünnepen a háláról beszélni, és közösen hálát adni. Könnyű dolgom van, nem kell semmi olyanról beszélnem, ami már nincs ott mindannyiunk szívében. Eszközévé rendeltettem annak, hogy közösen megerősödve hálaadásunk teljesebb legyen.

Ahhoz, hogy hálát adhassunk, először hálát kell éreznünk. Nem *gondolni* a hálára, hanem hálát *érezni*. Biblikusan szólva: egész bensőnkben. A hálaérzetről szól a beszéd első fele, a második fele pedig a hálaadásról, mert ahogy ez áldott ünnepünk neve is mondja: őszi hálaadás, amire összegyűltünk.

1.

Azért vagyunk itt, Testvéreim, hogy eleget tegyünk a zsoltár felhívásának, amely azt kéri tőlünk, hogy el ne feledkezzünk Isten „semmi jótéteményéről”. El ne feledkezzünk – azaz vegyük számba, emlékezzünk mindenikre. Nos, ezzel általában két nehézségünk is van. Egyik az emlékezéssel van, hisz sokszor úgy tűnik, hogy egészen másról szól az életünk, nem a jótéteményekről, a rosszra

¹ A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa által 2017-ben meghirdetett egyházi beszédpályázat első helyezett beszéde.

hajlamosabbak vagyunk emlékezni. A másik a mindenikkel van: hogyan emlékezhetnénk mindenikre, hisz amikor elkezdjük ténylegesen számba venni, vége-láthatatlanul sok lesz az égi jótétemények száma. A két nehézség mintha ellentétben állna egymással: nehézségekre összpontosuló figyelmünkkel gyakran nem találunk rá magunkban a hálára, ha pedig odafigyelünk, lenyűgözve állunk Isten jósága előtt. Mindig kiderül, hogy hálánk tárgyát nem is tudjuk ténylegesen számba venni. Könnyen érthető tehát, hogy az ellentmondást a magunk szemléletében kell keresnünk. Érdekes megfigyelni, hogy itt egy olyan alapvető és egyetemes vallási attitűdről van szó, amelyet minden vallás igyekszik kiteljesíteni híveiben. Mi, unitáriusok külön ünnepet szentelünk a hálának, amelyet úrvacsoravétellel is megpecsételünk, ezért gyűltünk ma össze.

Hogy miért is olyan fontos a vallások számára a hála? Erre ma már a tudomány is tud válaszolni: azért, mert a hála a boldogságérzetet leginkább befolyásoló tényező, messze megelőzve a szórakozást, a vagyont vagy az ételt. A hálás ember boldog ember. De nem hiszem, hogy lenne itt olyan, aki ezt már saját tapasztalatából is ne tudná.

A hálaérzet megváltoztat. A hálaérzet egy pillanat alatt újrarendezi a tudatunkat, és ezáltal megváltoztatja azt, ami belül van, és így azt is, ami kívül van! Az egyik tanítóm sok évvel ezelőtt azt mondta: bárhol vagy, szánj egy kis időt arra, hogy keress valamit magad körül, ami gyönyörű, és amiért hálás tudsz lenni. Ritkán mulasztom el ezt megtenni, és mindig áthangol. Próbáljátok ki ti is, Testvéreim! Pár másodperc elég, és egészen átrendezi a tudatunkat. Ilyenkor nyer igazán értelmet az a szemlélet, ami az efféle mondásokban megnyilatkozik: „Vannak, akik haragosak, mert a rózsáknak töviseik vannak. Én hálás vagyok, hogy a töviseknek vannak virágai.” (Alphonse Karr)

A hálaérzet megváltoztat. Ezzel nem tagadjuk a rosszat, a fájdalmat, a veszteséget. Csak az arányokat állítjuk helyre. Csak az előjeleket igazítjuk ki.

Testvéreim! Senki sem ígérte, hogy nem lesz rossz az életünkben. De arra sem kényszerít senki, hogy a rosszat lássuk, és ne a jót. A zsoldár is azt kéri, hogy el ne feledkezzél semmi jótéteményről. A héberben a hála kifejezése – *hakarat hatov* – azt jelenti: felismerni a jót. Nem mondja, hogy nincs rossz. Azt mondja: felismerni a jót: *hakarat ha-tov*. Felismerni a jót, azt a jót, *ami már adva van* az életünkben. Nem vágnyi rá, hanem felismerni. Tudom, hogy a mai világ más irányban tart, és az állandó hiányérzet gerjesztésével próbálja a gazdaságot élen tartani. De a mi élénkiségünk ne hagyja magát: hadd mondja a világ, hogy hiányérzet, mi válaszoljuk azt, hogy hálaérzet!

Mert a hálaérzet megváltoztat.

– Megváltoztatja a *múltat*. A lélektan szilárd tétele, hogy a gyermekkori traumák egyik leghatékonyabb feloldása az által lehetséges, ha az illető megtanul hálával tekinteni arra, amit átélt. A teológiai nevelés lelki formálódást jelent. Másodév végén minden hallgatónak arról kell írnia, hogy életében kikért és mikért hálás. Számos vallomás igazolja, hogy ez a gyakorlat átalakította a múlthoz való viszonyukat, és közelebb hozta azokhoz, akik fontosak számukra. De legfőképpen: közelebb hozta a hallgatókat Istenhez, akiknek így az élettörténetükön vörös fonalként végigvonuló gondviselés a hála által láthatóbbá vált. Ahogy egy prédikátor mondta: a hálaérzet kilincs a hit ajtaján. „Ne lábbal, fiam, használd a kilincset!”

– A hálaérzet megváltoztatja a *mindennapi ténykedésünket* – amit csúnyán, de kifejezően gyakran mindennapi robotnak mondunk. Emlékszem arra a fáradt asszonyra, aki nagy rakás tányér fölé hajolva mosogatott. – Nem nehéz minden nap ekkora családod rendezni? – tettem fel az együgyű kérdést. – Hálát adok, hogy ilyen sok mosatlan van, mert azt jelenti, hogy sokan ültük körül az asztalt. Honnan van egyesekben, „egyszerű emberekben” ennyi bölcsesség?!

– A hálaérzet megváltoztatja a *gyászt* és más veszteségeket. A gyász és veszteség fájdalma feloldódik, ha őszinte hálával tudjuk átérezni, amit az eltávozott szerettünk jelentett nekünk az által, hogy megoszthattuk vele életünket. A legtöbb, amit egy eltávozott szerettünkért tehetünk, az nem a gyász, hanem a hála. Hála azért, hogy élt, hogy szeretett és szerethettük.

– A hálaérzet megváltoztatja a *kapcsolatokat*. A házasságterápia egyik kulcseszköze az, hogy a meghasonult házastársakban felébreszti a hálaérzetet. Testvéreim! Nincs életünkben olyan ember, bármennyire is gyűlöljük vagy gyűlöljön, aki iránt ne érezhetnénk hálát, ha a jó felismerésének szándékával nézzük. És ne csodálkozzunk, ha ezt megtéve a viszonyunk is megváltozik! A vallási hagyományok ezt úgy nevezik, hogy mindenütt tanítók vesznek körül, ha van szemünk a látásra.

Hogy egy kissé oldottabb hangulatú témát is érintsünk: van egy nagyon kedves jelenet, egy beszélgetés, amelyből sugárzik a hálaérzet.

Szerelmes pár ül a Duna partján, ahogy ülhetne a Szamos partján is. Azt kérdezi a nő a férfitől:

– Mondd, Kedves, te félsz-e a holnaptól, félsz-e attól, hogy mi lesz velünk?

– Nem félek, ahhoz a lét messze túl törekeny, hogy féljek bármitől is – válaszolja a férfi, majd így folytatja: – Tudod, Kedves, a tudományos valószínűsége annak, hogy mi most ketten itt ülünk a Duna partján, és még szeressük is egymást, lényegében zéró, semmi. Gondold csak el, hogy ez a Földnek nevezett bolygó hatalmas sebességgel száguld a csillagközi térben, és az, hogy évmillió-

kon át megmaradt a pályáján, szinte lehetetlen. Hány veszély került el minket gyerekkorunk folyamán, és azóta hány vírus és betegség támadhatott volna meg, és ha mindezt kivetítjük szüleinkre és az ő szüleikre és így tovább, akkor tudományosan nézve lényegében nulla a valószínűsége annak, hogy mi ma itt legyünk. És akkor még nem beszéltünk arról, hogy évmilliók alatt mennyi hiba csúszhatott volna be mindkettőnk genetikai átöröklésébe. Vagy arról, hogy testünkben, most is, ahogy beszélgetünk, percenként 300 millió sejt hal meg és születik újjá, és mindenik pontosan tudja a mintegy 30 trillió sejt viszonyában, hogy hová és hogyan kell beépülnie. Vagy arról, hogy minden egyes sejtünkben állandóan több száz kémiai folyamat zajlik, melyek bármikor rossz irányt vehetnek. Vagy tekintve, hogy mennyi minden történik bennünk és körülöttünk, mekkora volt az esélye annak, hogy amikor ma reggel megébredtünk, felismertük a világot és önmagunkat? Vagy annak, hogy ez a város, mely annyi háborút és tüzet szenvedett, itt fekdjön a lábunknál ezzel a hatalmas tömeggel, amelynek minden egyes tagja lehetne akár rossz is, veszélyes és pusztító, kiktől nem lehetne kilépni az utcára? Mekkora az esélye annak, hogy a Duna és minden más folyó nem apad el, és mi most a naplementét nézhetjük? Azt kérdezed, hogy félek-e a holnaptól? A lét messze túl törekeny ahhoz, hogy féljek bármitől is. Csak csodálom, csak hálás vagyok, hogy a lehetetlen mégis lehetséges, hogy minden valószínűség ellenére itt ülhetünk kéz a kézben, szem a szemben, olyan egységben, amely ebben a pillanatban jön létre, és a következőben már szétfoszlik. Nincs, mibe görcsösen belekapaszkodni, csak ez a mai nap van adva számunkra, mindig ez a mai nap és ez a jelen pillanat. Nem félek, de remélem, hogy holnap is lesz ilyen nap, ilyen pillanat.

2.

Első textusunk azt mondja: „Áldjad én lelkem az Urat, és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről. Aki megbocsátja minden bűnöd, meggyógyítja minden betegségedet.”

Most készen állunk, hogy a textus második részére is figyeljünk: „megbocsátja minden bűnöd, meggyógyítja minden betegségedet...” Miért kapcsolódik a két mondat egymáshoz, azaz a hála és a megbocsátás, illetve a hála és meggyógyítás? Kérdezhetjük kétkedve: hát minden megbocsátott nekünk? Hát minden bajunktól meggyógyítottunk? Nem! De a hálaérzet képes erre, ezt ígéri a Szentírás: feloldoz a múltunk alól, és életünk örömmel fogadott részévé teszi a betegséget is. Mindaz, ami megtörtént, hálára érdemes. Mert az én életem volt. Minden betegség és veszteség elveszíti fájdalmát, ha áldásként tudok ránézni. Mert általuk éltem meg élményeimet. Általuk formálódtam. Mert általuk ismer-

tem meg olyan helyzeteket, melyeket magamtól sosem választottam volna. Általuk éltem meg mindazt, amit megéltem. Hála értük! És ha őszintén át tudom érezni ezt a hálát, máris gyógyult vagyok – lelkemben!

Ezt a részt nem zárhatom másként, mint egy sokat tapasztalt pszichológus-kutató megállapításával: „Minél inkább megértem az emberi tudatot és magatartást, annál inkább erősödik bennem a sejtés, hogy nincs olyan, hogy boldogtalanság, csak hálátlanság van.” (Steve Maraboli) Gondolkodjunk csak el rajta: nincs olyan, hogy boldogtalanság, csak hálátlanság van!

3.

Most pedig a hálaadásról.

Drága Testvéreim! Ennek az ünnepnek nem az a neve, hogy hálaérzés, hanem hálaadás. Először a hálaérzet kell létrejöjjön bennünk, és létre is jön, ha ténylegesen életünk valóságát látjuk. De ezt az örömet nem tarthatjuk meg magunknak, mint az a kilenc meggyógyult ember, aki nem tért vissza Jézushoz. A hálaadás lényege, hogy mindig vissza kell térni az öröm adójához, mert a tőle kapott öröm közös öröm. A hálaadás az az erény, amelynek a legkönnyebbnek kellene lennie: mert lényegében viszontöröm, a már megtörtént jóra adott válasz. Könnyűnek kéne lennie, de mégsem az. Tudjuk, hogy nem az. Vigaszul szolgáljon, hogy a tíz meggyógyultból Jézus idejében is csak egyetlen egy tért vissza köszönetet mondani, és hálaadással dicsőíteni Istent. A lényeg, hogy mi ma itt vagyunk, talán a tizből egyként, de itt vagyunk.

A hálaadásnak tehát elvileg könnyűnek kellene lennie, hiszen csak „az átélt öröm örömteli visszhangja, boldogság-ráadás” (Comte-Sponville). Az áldásnak mindenki örül. A távolmaradó kilenc is örül. A fősvény ember is örül. Csakhogy az önző ember még az örömét is a maga tulajdonának tekinti, még a kapott örömet is osztatlanul megtartja magának. Sokan nem vagyunk fősvények, csak azt gondoljuk, hogy minden jó kijár nekünk. Talán ezért is olyan nehéz megtanulni azt a szót, hogy köszönöm. Testvéreim, tudom a fiatalokkal való foglalkozásból, a vallásos nevelés áldott munkájából, hogy mennyire nehéz megtanítani a gyermekeknek, a fiataloknak, hogy „Köszönöm!” Mintha valahogy nem akarna ráállni a szájuk. Talán azért is, mert ők még inkább annak a kultúrának a gyermekei, amely azt próbálja elhitetni, hogy nekünk mindenhez jogunk van, magától értetődő mindaz, amivel áldottak vagyunk.

4.

Eckhart mester mondja: „Ha az egyedüli ima, amit elmondasz egész életedben, így hangzana: »Köszönöm«, az is elegendő lenne.” A Kolossé-levél pedig

arra int, hogy „...hálaadásotok legyen egyre bőségebb.” (2,7) Egyre bőségebb hálaadás – milyen szép! Számomra ez a jó öregedés folyamata.

Hadd idézzek meg hát valakit, aki ebben példaképem! A hálaérzet és hálaadás egyensúlyáról senkitől nem tanultam annyit, mint drága nagyapámtól, akit 78 éves születésnapján bevittük a városba. Több katonaemlék kapcsolta oda, látni szerette volna még egyszer a nevezetes helyeket. Sok járás után megéheztünk, és arra gondoltam, hogy elviszem egy elegánsabb vendéglőbe. Szép környezet, lehűtött levegő, kellemes háttérzene. Lapoztuk a menüt. Olvasva a cirkalmas megfogalmazásokat, csöben sült, flambírozott, stráfolt, ilyen fűszerrel megbolondított, olyan szósszal megfuttatott, nagyapám sorban megkérdezte, hogy melyik mi az. Amikor körülírtam, megnyugodva nyugtázta, hogy hát ez lényegében flekken, ez lényegében pörkölt, ez lényegében sült hal, palacsinta, fagylalt és így tovább. Aztán arra kért, hogy kérdezzem meg az épp bent levő tulajt, hogy miért kerül olyan sokba itt az étel, azaz a lényegében flekken, pörkölt vagy hal? Kényelmetlen volt, de tolmácsoltam a kérdést. A tulaj igazi úriember volt, és kedvesen elmondta, hogy a szolgáltatás része ez a szép környezet a növényekkel, háttérzenével, díszítéssel, a szép megvilágítással és a kellemes klímával. Még valamit mesélt a személyzetről, bérekről és hasonlóról is, de láttam, hogy nagyapó nem figyel. Valami nagyon foglalkoztatja. Kérdem, hogy mi történt? Azt mondja: Nézd, fiam, 78 éves vagyok, minden étkezésnél hálát adtam, de csak most értettem meg, hogy rosszul csináltam, milyen szűkre szabtam a hálámat. Mert csak az ételért adtam hálát, és megfeledeztem a szép környezetről, a növényekről, a pompás kilátásról az ablakomból, a békéről, a mindennapi fényről és mindarról, ami az ételem környezetét jelentette. Tanulságnak ez is elég lett volna bőven, de ekkor következett valami, ami a hálaadás mesterpéldája. Arra kért, hogy mondjam meg a tulajnak: uram, mindezzel együtt, amit felsorolt, nem is nagy az ár, amit fizetni kell, és köszönjük, amiért mindezt létrehozta! Talán vendéglőst még senki ilyen boldoggá nem tett!

Testvéreim, tartozunk Istennek a jó tudatosításával és a hálaadással, és tartozunk egymásnak a kapott öröm észrevételével és megosztásával!

A világ leghíresebb showműsorának a vezetője, Oprah mesélte egy korábbi Harvard-egyetemi évváró beszédében, hogy 25 év alatt 35 ezer interjút készített, és mindenik interjúban volt valami közös: ahogy a kamera kikapcsolt, mindenki ezt kérdezte: „Rendben volt ez így?” (Was that ok?) Elnökök, háziasszonyok, ünnepelel hősök és súlyos beteg emberek: „Rendben volt ez így?” Mert mindenki azt szerette volna tudni, hogy értettél, láttál, volt valami értelme számodra annak, amit mondtam? Testvéreim: barátok, családtagok, ellenségek, idegenek, akivel csak találkoztunk vagy találkozni fogunk, azt szeretné tudni, hogy értik-e, lát-

ják-e, van-e valami értelme annak, amit mondanak. És ha találnak valakit, megtalálnak téged, Testvérem, aki érted, aki látod, aki áldásban részesülsz általa, válaszolnod kell neki, mert tudni akarja, hogy „Rendben volt ez így?” Ez a hálaadás lényege. Válaszolni az áldásra!

5.

Olyan szépen foglalja mindezt össze nagy magyar írónk, Márai Sándor: „Utolsó leheletemmel is köszönöm a sorsnak, hogy ember voltam, és az értelem szikrája világított az én homályos lelkemben is. Láttam a földet, az eget, az évszakokat. Megismertem a szerelmet, a valóság töredékeit, a vágyakat és a csalódásokat. A földön éltem és lassan felderültem. Egy napon meghalok: s ez is milyen csodálatosan rendjén való és egyszerű! Történhetett velem más, jobb, nagyszerűbb? Nem történhetett. Megéltem a legtöbbet és a legnagyobbat, az emberi sorsot. Más és jobb nem is történhetett velem.”

Zárásként, Testvéreim, hálatelt szívvel érkezünk! Biztassuk magunkat a zsoltárral, biztassuk lelkünket, hogy el ne feledkezzünk semmi jótéteményről, és mindért hálásak legyünk! És mindig térjünk vissza az áldás forrásához hálaadással, mint ama meggyógyult Jézushoz! Társas viszonyaink szintjén is, mindig menj vissza az öröm forrásához, okozójához, ahhoz, aki megosztotta magát veled, és oszd meg te is magadat tudva, hogy semmi sincs, mit nem kaptál! Térj vissza Istenhez, a társhoz, a gyermekedhez, a barátaidhoz, az ellenségedhez, a halottaidhoz! Térj vissza hozzájuk megosztani a kapott áldás örömét, térj vissza a háládat átadni, azaz hálaadást gyakorolni. Ámen.